

GLASNIK

Izhaja vsak petek

Uredništvo:
Kopitarjeva ulica 6

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4-
pololetna . . . K 2-
četrtletna . . . K 1-

Posamezna številka
stane 10 vin.

AVSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Št. 4.

V Ljubljani, dne 25. januarja 1918.

Leto XI.

Delavske razmere v Idriji.

Idrija je mesto, oddaljeno od železnic, in je bil promet z Idrijo že v mirnih časih otežkočen. Veliko huje je sedaj, ko ni zvezana Idrija niti z dostojnim poštnim vozom.

Delavstvo in tudi drugo prebivalstvo trpi vsled pomanjkanja živil veliko. Delavstvu se pa pod pretvezo vojnega podjetja delajo od strani vodstva velike težave. Plače se niso zvišale. Doklade, ki jih dobiva delavstvo, z daleka ne dosežajo potrebne višine, in se tudi v primeri s plačami v zasebnih podjetjih ne morejo primerjati. Prehrana je pod ničlo. Količina moke se je znižala. Mast in krompir ljudje komaj še poznajo. Mesa primanjkuje in se tudi neenako razdeljuje. Tako dobijo nekateri velike množine, delavci pa premalo ali nič. Delo v rudniku in tovarni je nad vso mero težko in tudi nevarno. Treba je, da delavci dobe zopet ono množino moke, ki je bila prvotno določena za težke delavce. To je tem potrebnejše, ker drugih živil manjka. Delavstvo trpi tudi v tem, ke ne more občevati z uradnim, ker je po večini tuje. G. dvorni svetnik ne razume slovenski in drugi uradniki, razen dveh Čehov, so Nemci. Treba je, da se tudi te razmere spremenijo.

Merodajne činitelje, kakor c. kr. deželno vlado, opozarjamo, da skrbi za Idrijo bolje kakor do sedaj. Pa tudi rudniško vodstvo bi marsikaj lahko storilo v zboljšanje razmer. Čemu leži krompir v Hoderšici in gnije, rudarji so pa brez njega. Kdo je to zakrivil?

× × ×

Listnica uredništva: Naj se nam tudi iz drugih krajev poroča o razmerah: kratko, natančno.

Velika stavka in njene posledice.

Vlada je skrčila, kakor znano, že itak pičlo odmerjene množine kruha. Ta reč je delavce v Dunajskem Novem mestu zelo

razpalila. Pričeli so stavkati. Delavstvu v Dunajskem Novem mestu se je pridružilo tudi delavstvo v drugih nemških krajih in je stavkalo. Vodstva stavke se je polastila socialna demokracija, ki je stavila nato politične zahteve vladi.

Dne 19. t. m. se je vlada pogajala z odposlanci socialnodemokratske stranke. Pogajanj so se udeležili ministrski predsednik dr. vitez Seidler, minister prehrane podmaršal vitez pl. Höfer, notranji minister grof Toggenburg kakor tudi minister deželne brambe podmaršal pl. Czup s strani vlade; zastopstvo stranke so vodili poslanci dr. Adler, Seitz, dr. Renner, Domes in Hanusch.

Po kratkem nagovoru poslanca Seitza je izjavil ministrski predsednik dr. vitez pl. Seidler, da mu je posebno v sedanji resni dobi, ki zahteva notranje, složno sodelovanje vseh plasti, katerim gre za blagor države, zelo všeč, ker more neposredno občevati z zastopniki delavstva. Vlada se hoče izjaviti o vseh vprašanjih, ki jih je omenila deputacija in sicer čisto iskrenito in jasno upajoč, da lahko sprejme delavstvo z zaupanjem stališče vlade, ki ga zavzema glede na posamezne točke.

Glede na vprašanje miru

je podal minister sledečo izjavo:

Njegovo Veličanstvo najiskrenejše želi, da prej ko mogoče konča vojsko s častnim mirom. V smislu teh cesarjevih namer in upoštevajoč večkrat označene svoje smeri je c. in kr. vlada storila vse, kar ji je mogoče, da se kolikor mogoče kmalu doseže splošen mir.

Zdaj je mogoč samo poseben mir z Rusijo.

Če je zdaj mogoč le opseben mir z Rusijo, so zato odgovorne velesile sporazuma, ki so naše ponovne mirovne ponudbe odbile. A kljub temu zasleduje vlada smter, da se kolikor mogoče kmalu doseže splošen mir.

Brez osvojevalnih namenov.

Prejkoslej niti izdaleka ne misli, da bi doseg tega smotra otežkočila s kakršnimikoli osvojevalnimi nameni, prekdogovori glede na razorožbo in z ozirom na razsodišče najprimernejši temelj za doseg slej je prepričana, da tvorijo mednarodni splošnega miru.

Kar tiče mirovnih pogajanj z Rusijo, je c. in kr. vlada ponovno izjavila, da ne

zasleduje nobenih teritorialnih osvojitvev na račun Rusije. Vsled takih načrtov se zato mirovna pogajanja ne morejo izjaloviti.

Glede na Poljsko

smatra c. in kr. vlada Poljsko za samostojno državo, ki mora svoje razmere z nami samostojno urediti; seveda ostane z naše strani tudi postavodajalnim korporacijam obeh držav monarhije ohranjen ustavni vpliv na uredbo. Nikakor ne mislimo, da bi narekovali Poljski njeno državno obliko ali kakršnekoli zveze nasproti nam. C. in kr. vlada je že pritrdila, da se prepusti prebivalstvu Poljske naj potom ljudskega glasovanja na širokem temelju uredi svojo državo; izrazila je, da kakor ona sodi, bi to najboljšo izvedel ustavodajalen zbor, ki naj bi se izvolil na širokem temelju. C. in kr. vlada je tudi izjavila, da se hoče dogovoriti o učinkujočih jamstvih, da more prebivalstvo Poljske popolnoma svobodno odločevati in da te prostosti okupacijske oblasti v nobenem oziru ne bodo omejevale.

Izpraznitev ruskih ozemelj.

Zahteva ruske vlade, naj se izprazni zasedeno ozemlje, je morala c. in kr. vlada zares odkloniti. To se je zgodilo ne morebiti za to, ker bi bili hoteli izrabiti vojaško zasedbo za omejitev samoodločbe poljskega naroda v kakršnekoli smeri, marveč izključno le, ker če se vojska nadaljuje na drugih frontah in ker se še notranje razmere v Rusiji niso utrdile, teh ozemelj Rusije ne moremo izprazniti, če nečemo v nevarnost pripraviti lastnih vojaških korist. Kar tiče vprašanja o roku zasedbe, delamo na to, da dobimo kompromis z rusko vlado, ki se bo, kakor upamo, tudi dosegel, če bodo na obeh straneh dobre volje.

Monarhije pri rešitvi vseh teh vprašanj ne vodijo nobeni sebični nameni; pripravljena je, da ustreže željam ruske vlade, kolikor to lastne koristi dopuščajo: popolnoma zato zaupamo, da če so na oni strani tudi tako dobre volje, se pogajanja vsled teh vprašanj ne bodo razbila.

O pogajanjih z ukrajinsko republiko

se nahaja c. in kr. vlada v prijetnem položaju, da more naznaniti: Pogajanja so že tako napredovala, da jih upamo kmalu zadovoljno zaključiti.

Vpliv postavodaje na zunanjo politiko.

C. in kr. vlada pripozna, da domoljubna požrtvovalnost širokih ljudskih plasti, ki so v 3 in pol letih tako na fronti, kakor tudi v zaledju v najtežavnejših okoliščinah izpolnile svojo dolžnost, upravičeno žele, da se prebivalstvo in njegovi zastopniki pouče, kako da mirovna pogajanja napredujejo. C. in kr. vlada zato niti izdaleka ne misli omejevati ustavnega vpliva delegacij in postavodajalnih zastopov obeh držav monarhije v našo zunanjo politiko: vsak čas je posebno pripravljena, da izvoljene zastopnike ljudstva pristožno pouči o svojih razmerah in kako da pogajanja napredujejo. C. in kr. vlada misli, da bo obvestilo ljudskih zastopnikov o napredovanju in o uspehih njenih prizadevkov pripomoglo, da se utrdi potrebno zaupanje prebivalstva glede na našo zunanjo politiko,

Končno opozarjam na izjavo znanjega ministra, ki se je razglasila včeraj in ki je izjavila: »Pogajanja z zastopniki vlad iz Petrograda in iz Kijeva so v polnem teku, a zares počasi in težavno se razvijajo. Sem porok in jamec za to, da se mir radi osvojevalnih namenov ne bo izjalovil. Ne prekličem nobene besede od tega, kar sem postavil kot mirovni program monarhije in ga zastopal. Od Rusije nočemo ničesar: ne, da odstopi zemljo in tudi ne vojnih odškodnin. Hočemo le prijateljsko sosedno razmerje, ki stoji na varnem temelju, bodi naj trajno in zagotovi naj medsebojno zaupanje.«

Preosnova prehranjevalne službe.

Minister za ljudsko prehrano podmaršal vitez pl. Höfer je nato poročal o položaju prehrane posebno z ozirom na preosnovo prehranjevalne službe. Vlada je pripravljena, da neprenehoma izpopolnjuje preživljalno službo. Z odredbo se je ugodilo želji glede na enakopravnost samopreskrbovateljev z ostalim prebivalstvom. Pripravlja se ureditev mletve na

zaseben račun. Deželnim oblastim se je že naročilo, naj zapro mline, ki meljejo za plačilo, in naj tam, kjer to razmere pripuščajo, zapro tiste mline, v katerih so se pripetile nepravilnosti. Vlada bo vplivala z vsemi sredstvi, s katerimi razpolaga, da se bodo strumno zasegla živila, da se bo pred vsem gledalo na obrat živil in na enotnost preskrbovalnega obrata. Vlada neprestano z vso odločnostjo in, kakor upa, ne brez uspeha dela na to, da potom pogajanj z ogrsko vlado in z našimi zavezniki razmere prehrane sporazumno izboljšamo.

Preosnova občinske volilne reforme.

Notranji minister grof Toggenburg je nato poročal o preosnovi občinske volilne pravice. Izjavil je, da vlada ni prezrla posebno z ozirom na požrtvovalni nastop in sporazumno sodelovanje vseh ljudskih plasti med vojsko izpoznanju, da se morajo demokratična načela, ki tvorijo temelj državnozbornski volilni pravici, bolj uveljaviti, kakor so se dozdaj. Kakor hitro mogoče predloži vlada deželnim zborom tiste zakonske načrte, ki so primerni, da uresničijo to misel, naslanjajoč se na posebne narodne razmere posameznih dežel in jo izpopolnjujoč z razmerno (proporcionalno) volilno pravico. Radovoljno bo tudi dejanski pospeševala vse primerne načrte, ki bodo izšli iz samoupravne inicijative občin ali dežela. Vlada tudi izjavlja, da ne bo načelno ugovarjala takim sklepom deželnih zborov glede na preosnovo občinskih volilnih redov, ki upoštevajo načela državnozbornskega volilnega reda, ki uvajajo proporcionalno volilno pravico in se ozirajo na sodelovanje žensk v javnem življenju, kar je utemeljeno v njih sodelovanju v vojski.

Ureditev vojnih obratov.

Minister za deželno brambo podmaršal pl. Czapp je izjavil: Vlada si ne prikriva, da je militariziranje vojnih obratov, ki je postalo vsled vojske potrebno,

v marsikaterem oziru, posebno glede na njih poklicno organizacijo, občutno zadelo. Ker gre vojaški upravi bistveno le za to, da dotični obrati nemoteno in v polnem obsegu delajo, in ker omenjene omejitve niso neposredno v zvezi z navedenimi koristmi, je vlada pripravljena, da odpravi s postavo ukrepe, ki so v zvezi z militariziranjem, ta postava bo upoštevala posebne razmere sedanje vojske in bo uredila delavske razmere teh obratov popolnoma na civilnem temelju. Dotična postava, ki bo nadomestila posebno vojaška kazenska sodišča s civilnimi kazenskimi sodišči, se v kratkem predloži poslanski zbornici.

Potem, ko je delavska deputacija izjavila, da bo naznanila uspeh razgovora zaupnikom delavstva, je končno ministrski predsednik vitez pl. Seidler izrazil željo, naj se delavci popolnoma pomirijo in zopet nadaljujejo delo, katero so prekiniteli. Gre za to, da se napno vse moči in tako konča vojska, ki posebno široke plasti prebivalstva tako težko obremenijo. Pristrčno vsi želimo, naj bi se vojska kmalu častno končala.

Ko se je dr. Adler zahvalil članom vlade na njih trudu in obljubil, da bo kar mogoče hitro o odgovoru obvestil delavstvo, se je podalo odposlanstvo na shod zaupnikov delavstva. Po poročilu poslanca Seitza se je po kratki razpravi sprejela resolucija, v kateri so z zadovoljstvom vzeli na znanje izjavo vlade glede na vprašanje miru in upoštevajoč privolitve vlade v vprašanih ljudske prehrane, demokratizacije občinske volilne pravice in uvedbe ženske volilne pravice, kakor tudi odprave militarizacije v vojnih obratih v Avstriji priporočili delavstvu, naj prične precej delati.

V tem smislu so objavile »Mitteilungen« istočasno na čelu lista oklic delavcem in delavkam s pozivom, naj prično zopet delati.

× × ×

Henrik Conscience:

Hugon pl. Craenhove.

Povest grofa Hugona pl. Craenhove in njegovega prijatelja Abulfaragusa.

O polnoči slišim strašno kričanje; ustanem... a, o Bog! Kamorkoli pogledam, ne vidim drugega, kakor ogenj, duši me dim, čujem mater, ki je klicala na pomoč, pred gradom pa žvenket orožja in klici naroda. Vse se je zasukalo pred mojim očmi; omedlel sem. Le toliko se spominjam, da se mi je približala črna postava skozi plamen, da sta me objeli dve roki in da je ta postava skakala skozi plamen. Popolnoma sem na to izgubil zavest.

Bernarda je premažal spomin; iz oči so mu lile solze, a zdihoval in stokal ni. Njegov tovariš tudi ni govoril, tišina. Oba sta bila ginjena.

Albert je ponižno vprašal:

»In Tvoja mati, Bernard?

»Moja mati, kaj ne? uboga moja mati? Sezšana, pepel! Le njene kosti so našli!«

Stari pastir je glasno zakričal, plakal je; mladi tovariš mu je stisnil roko in nadaljeval:

»Voditelji Vlamcev, ki so bili prepodeni iz Bruslja, so izpoznali v boju mojega očeta. Med svojim umikom so prišli mimo našega gradu; spomnili so se, da je bil moj oče njih sovražnik; naložili so drva okolu gradu in jih zažgali, da nas usmrte.

»Sirota, revna sirota sem bil. Ničesar nisem imel, premlad sem bil, da bi bil z vojsko poskušal svojo srečo. Očetova graščina je bila uničena — a če bi tudi ne bila poškodovana, kaj bi bilo to pomagalo, ker je bila zastavljena oderuhom? Brez dedščine, brez starišev, brez sorodnikov sem ostal. Preostalo mi ni drugega, kakor da vstopim v službo h kakemu plemiču, kar bi bilo odgovarjalo mojemu stanu in moji starosti.

Pričakoval sem, da se mi posrečijo moji načrti; ostal sem zato v kmetskem stanovanju pri plemenitem Laetu, ki me je z nevarnostjo lastnega življenja rešil iz plamenov. Od romanja z božje poti Naše ljube gospe v Halle se je vračal deseti dan po opisanih dogodkih mimo razvalin, iz katerih se je še kadilo, domov. Zelo je obžaloval našo nesrečo in pripovedoval, da je bil prejšnja leta prijatelj našega očeta. Poznala se mu je vojaška vzgoja; na čelu se mu je poznala dolga brazgotina, ki

mu jo je bil brez vsakega dvoma vsekali meč. Predstavili so me kot zadnjega potomca pl. Reedal. Moje od plakanja zardečele oči in žalosten moj obraz so učinkovali na njegovo dušo; s seboj me je vzela kot svojega dvornega plemiča; dobrim ljudem, ki so me rešili, je obljubil, da bo postal z menoj, dokler bo živel, kakor z lastnim sinom.

Vitezovega obnašanja nisem umeval. Prvi dan celih deset ur ni izpregovoril besedice; uzdo je držal površno; glavo je imel sklonjeno, kakor zelo truden človek. Njegove oči, s katerimi me je le malokdaj pogledal, so na pol pokrivalo obrvi: brez izraza, kakor steklene, so izgledale. Bojazen in strah sta se me večkrat polastila; večkrat sem sanjal o strašnih rečeh, a vitezov glas je bil, kadar je govoril, tako mil in žalosten, da se mi je bolj smilil, kakor da bi se ga bal.

Po dveh dneh smo jezdili mimo mesta Antwerpen, čez eno uro smo obstali pred mostom velikega gradu s štirimi stolpi in z visokim zidom. Komaj nas je zapazil čuvaj do vrat, je zatrobil z rogom: ograja se je dvignila, most je padel; škripajoč so se vrata odprla.

Več slug, ki so ravno tako molčali in

Kar je vlada obljubila, se nam, resnično rečeno, nikakor ne zdi vredno velikanskih žrtev, ki jih je stavka stala. V glavni reči, za katero se je pričelo stavkati, se ni pravzaprav nič doseglo; seveda vlada se ne upa nastopiti tam, kjer bi morala, da bi z Ogrskega dobili toliko žita, kolikor nam ga manjka. Ureditev mletve in zaprtija mlinov, ki meljejo na lasten račun, je pa zelo dvorezno orožje. Udarjeni bodo mali mlini, ki jih bodo zaprli; dobiček od te zaprtije bodo imeli veliki mlini. Mesto žita bo pa pridelaval kmet druge pridelke; račun bodo pa plačali delavci, ker se bo pri nas manj žita pridelalo; kolikor dobivamo zdaj med vojsko žita in moke iz Ogrske, iz Rumunije, iz Srbije; to je strašno čudna in žalostna reč, ki jo čutijo naši želodci. V glavni reči, za katero je izbruhnila stavka, se žal ni čisto nič doseglo, če se še položaj ni poslabšal.

Obsirni govor ministrskega predsednika dr. Seidlerja o mirovnih pogajanjih v Brestu-Litovskem je bil sicer velezanimiv, a novega iz njega nismo ničesar izvedeli.

Odprava vojnega vodstva v vojnih obratih je zelo lepa pridobitev, a dosegla bi se bila lahko tudi brez stavke parlamentarnim putem.

Izjava grofa Toggenburga o demokratiziranju občinske volilne preosnove je zelo lepa, a tudi to bi se bilo lahko doseglo potom parlamenta. V tej stvari je pa objavil c. kr. korespondenčni urad sledeče poročilo:

Dne 20. t. m. dopoldne so se posve-tovali glede na izjave, ki jih je podala vlada zaupnikom socialistov z ozirom na preosnovo občinskega volilnega reda. Posveta so se udeležili državni poslanci Pacher, baron pl. Pantz, dr. Sylvester, dr. Urban, dr. Waldner in Wolff. — Ministrski predsednik je uvodoma izjavil, da je želel tega razgovora z načelniki nemških strank, da pojasni, v kakšnem okviru in s kakšnimi jamstvi je mogoče tako preosnovo izvesti. Vlada pripoznava, da so se predpogoji in vidiki glede na občinsko vo-

lilno pravico vsled vojske zelo izpremenili. Pripoznava, da se glede na požrtvovalnost in sodelovanje vseh plasti ljudstva morajo v bodoče tudi v občini bolj kot do zdaj uveljavljati demokratična načela, ki so že temeljno izvedena v državljanskem volilnem redu. Vlada seveda dobro ve, da vsebuje pri nas vsaka volilna preosnova, posebno pa še za občine, poleg svojih načel in bistvenih vidikov: tu gre za demokratični nazor, tudi še nič manj važen nazor: narodni. V narodno enotnih državah se z razširjenim volilnim temeljem le iznova razdeli politični vpliv socialnih plasti: gotov del moči preide z ene plasti na drugo. V Avstriji, v njenih različnih deželah in delih dežela pa lahko taka preosnova doseže popolnoma drugačno važnost: politična premoč, oziroma nadvlada bi prešla od gotove narodne skupine k drugi, brez pridržka se lahko pritrudi, da postane v gotovih okolnostih narodni postranski učinek preosnove odločilnejšega, nevarnejšega pomena. politična in družabna struktura se lahko veliko bolj spremeni, kakor njen glavni socialni učinek. V Avstriji ni zato nobeno vprašanje o volilni preosnovi enostavna reč, ki se mora obvarovati le s stvarnega, načelnega vidika; vedno vsebuje tudi kos našega večnega avstrijskega narodnega vprašanja; ne more in ne sme se rešiti tudi narodno vprašanje. Nevzdržljivo bi bilo, če bi demokratičen napredek, ki je potreben, odklanjali le vsled trudpólnih narodnih prerakanj; a ravno tako bi se ne moglo zagovarjati in bi bilo brezvestno, če bi kako preosnovo presojali le z demokratičnega vidika, narodne posledice bi pa prezrli. Vse zavisi od okolnosti, da se preosnova tako izdela: bodisi splošno ali v podrobnostih, da v upravi te preosnove ustvarimo taka jamstva, da se zaželjeni glavni socialni učinek doseže, kolikor je le mogoče, a da se kolikor mogoče izloči narodni postranski učinek, katerega ne želimo. O tem si je vsak pameten politik na jasnem. V jezikovno mešanih ozemljih je že tako, ni mogoča nobena volilna

preosnova, s katero ni tudi v gotovi meri v zvezi narodnostna ureditev. V slučaju, za katerega gre zdaj: ugoditi željam delavstva, da se v demokratičnem smislu razvija občinska volilna pravica in nazoru vlade, ki smatra primerno času, da tem željam v določeni meri in v gotovih okolnostih ugodi, gre samo izključno za to, da se napreduje v politično socialni smeri. Po narodnem preobratu ne stremi ne delavstvo, dopustila bi ga ne tudi vlada: padla bi pa tudi iz tistega okvira, v katerem je cela preosnova upravičena. Požrtvovalnost in pametno sodelovanje vseh ljudskih plasti utemljuje, da se v močnejši meri pritegnejo široki krogi k pravicam in zadacem javnega življenja, a naravnost neznosna bi bila misel, da bi se morebiti nemškemu narodu s kakršnokoli preosnovo, ki bi bila v zvezi z vojsko, četudi le v najmanjši meri škodovalo ali da bi bil žaljen.

Demokratiziranje občine bo šlo torej svojo zelo, zelo počasno pot skozi deželne zборе tako, da se ne bo smel nikjer noben Nемеc žaliti. Zakaj da ni socialna demokracija, če je že uprizorila, kakor pravi, politično stavko, nastopila tudi proti gosposki zbornici, je reč, katere resnično ne umevamo.

Žal nam je, ker delavstvo od velikega nastopa v resnici ni čisto ničesar doseglo, zato se čisto nič ne čudimo, ker je dunajsko delavstvo burno protestiralo, ko je izvedelo, kakšen mir da so njegovi poverjeniki sklenili z vlado.

Ven z našimi pravicami!

Delavec in nastavljenec se mora zanimati, da ve, kakšne pogodbe obstajajo med pomočniki in delavci. Delavec F. S. je tožil pri obrtnem sodišču, naj se mu izplača 14dnevni odpovedni rok. Rekel je, da se pri sprejemu ni nič govorilo o odpovedi. Dela bi ne bil sprejel, če bi mu bilo znano, da ni odpovedi, ker mu je šlo

Odgovoril sem ji:

»Niso tako lepi, kakor tvoji, Aleidis — podobni so zlatu, ki je vtkan v tvojo obleko.«

Smehljala se je mojemu laskanju rekoč:

»Lepe modre oči imaš, Bernard: nebu so podobne!«

»Niso tako lepe, kakor tvoje jasne, Aleidis —, blesketajo se bolj, kakor modri baržun moje obleke!

Kako lepi sta tvoji ustnici in rožnati tvoji lici, Bernard. Podobne so rožnatem peresu na tvoji čepici!«

»O, ne tako lepe, kakor tvoje, Aleidis — ki so podobne koraldam okolu tvojega vratu!«

Aleidisi je zelo ta razgovor ugajal, a hitro je poskočila, me potegnila s stola rekoč:

»Bernard, vedno moraš ostati pri meni, kaj ne? Ne smeš iti proč, čuješ? Če bi šel, ostanem tako žalostna, zapuščena, sama! Vedno ostaneš, kaj ne? Moj brat postaneš; vedno se bova igrala skup!«

(Dalje.)

niso bili nič manj skrivnostni, kakor moj dobrotnik; so zelo spoštljivo sprejeli mojega zaščitnika: njegov zapovedujoči glas mi je izdal, da smo na njegovem domu.

Nekaj malega sem pojedel, ko je zapovedal grof Arnold pl. Chraenhove, tako se je nazval moj gospod, staremu slugi, naj zasedla dva konja in naj jezdi z menoj v Antwerpen, kjer naj me obleče v njegove barve. V mestu sva ostala pet dni, dokler nisem dobil obleke. O kako lep sem bil v njej, Albert: desna stran nebeško modra, leva rožnato svila, na rjavi, zametasti čepici rožnato pero, okolu vratu srebrna verižica, na nje mali srebrni rog. O, tako lep sem bil in vesel, da so mi morali groziti s silo, ko so me spravljali od mojega jeklenegega zrcala in so mi rekli, da mi odvzamejo rog, da ne bom neprestano trobil. Šesti dan smo se vrnili na Svetilnikov grad.

Grof Arnold pl. Craenhove je bil z mojo obleko zelo zadovoljen, vseh mu je bilo, ker sem se ponosno držal, a misliti sem zopet moral, kakor že med potjo: žalosten, zamolkel je bil njegov glas, posiljeno se je smehljaj, ko sem hotel iz hvaležnosti poljubiti njegovo suho roko, mi je to dopustil, a ostal je popolnoma ravnodušen nasproti dokazom moje ljubezni. Ko sva

nekaj trenutkov molčala, je vstal s stola, prijel me je za roko, ne da bi bil kaj rekel, me je peljal skozi dve ali tri dvorane, dokler nisva prišla v lepo sobo, kjer je sedelo pri oknu dekle približno moje starosti: sedem let, in je nevoljno gledalo vun. Ko sva eden drugega zagledala, sva se oba smehljala. Grof Arnold je zamolklo rekel:

»Aleidis, sestra moja, pripeljal sem ti družabnika, brata. Kaj ne, da ne boš več žalostna? Zabavajta se...«

Ko je to zapovedal, je odšel. Sramoval sem se; obstal sem in povsili oči. Deklica je pa hitela nepotrpežljivo proti meni, me potegnila k oknu in me je živahno, a prijazno vprašala:

»Kako ti je ime? Od kod prihajaš? Ali ostaneš tu? Znaš li trobiti?«

Kolikor sem vedel in znal, sem ji odgovarjal, a ni mi pustila dovolj časa; hitro mi je postavila stol pred svoj stol in mi je rekla:

»Pred mene se usedi!«

Ko sem se vsedel, je zelo radovedno ogledovala moj obraz in mojo obleko. Ko je oboje nekaj časa ogledovala, mi je rekla:

»Kako lepe lase imaš, Bernard!«

za to, da dobi trajno mesto. Tvrdba je pa izjavila, da obstoja med njo in pomočniki od leta 1913 dogovor, ki na obeh straneh izključuje odpoved. Tožnik je ugovarjal, da se mu to ni naznanilo in da o tem ni načesar znal. Tožba se je odklonila s sledečo utemeljitvijo; Sodišče se je prepričalo, da se je že pri sprejemu izrecno reklo, da lahko vsak čas izstopi, a da ga lahko tudi vsak čas odpuste. Sodišče tudi sicer sodi, da bi tožba ne bila upravičena, če bi se tudi tožniku pri sprejemu ne bilo nič reklo. Pogodba namreč, ki se je sklenila med pomočniki in tvrdko, se mora uporabljati na vse delavce. Stvar delavca je, če vstopi v kak obrat, da se zanima, kakšne pogodbe ali kakšni dogovori obstojajo sicer med pomočniki in podjetnikom; noben delavec se zato ne more izgovarjati, da mu take pogodbe niso bile znane.

Ljudska akcija.

Nekje smo čitali:

O tem, kako da je potrebno demokratizirati današnji trg kapitala, se je že dovolj govorilo in pisalo. Kako da je ta zahteva upravičena, je dokazala tudi svetovna vojska. Predlagamo sredstvo, ki bi bilo primerno, da bi odgovarjalo tem upravičenim zahtevam.

Vojska je popolnoma preobrazila vse vrste premoženja. Danes prav za prav poznamo le še zelo bogate in revne ljudi. Če ostane sedanji družabni red in finančni sistem, bi ne bilo mogoče le udejestviti demokratiziranja, marveč bi boritelji demokratične misli sami pospeševali in ščitili kapitalistični svetovni red.

Vsa naša velika industrija, vse naše banke so zdaj v rokah nekaterih industrijskih in bančnih magnatov, ki so si znali zagotoviti v vseh uradniških zavodih svoj vpliv; takorekoč v rodbini danes gospodari v industriji in v bankah. Kar je veljalo o prejšnjih časih le za nekatera podjetja: n. pr. Skoda, Krupp itd., velja danes že splošno za vse obrate. Saj to opazujemo vselej, kadar se glavnice kakega podjetja iznova zvišajo. Nove akcije (delnice) sorazmerno razdele po nižji ceni med stare akcionarje, ki jih seveda tudi sprejmejo. Posledica je, da ostane izločen vsak tuji činitelj ali vsaj vsak merodajni činitelj in da se zato vsako tako podjetje vodi enakomerno in neizpremenjeno dalje; razloček je le ta, da se poveča moč podjetja, za katero gre, ker se njegova glavnica zviša.

Mal napredek moremo pač že danes beležiti. Splošno je namreč prevladalo prepričanje, da se mora osredotočiti pozornost na politiko nasproti konzumentom. Zdaj je naučila sila, da se s takimi vprašanji ne pečajo le delavci, marveč tudi drugi sloji, ki so že nedavno mislili o sebi, kako gosposki da so, a jih je potisnila vojska v bedo in revščino. Na shodih uradnikov, že tudi visokih, padajo take besede, kakršne so nam delavstvu, žalibog, že dolgo znane, smo se jim privadili, a tam so vihali nosove nad nami. Kaj se hoče: vojska je vrgla vrednost denarja, nam naprtila strašno draginjo, lakoto, pomanjkanje, premaknila meje plasti človeški družbi.

Vse to je povzročilo, da se tudi konzumenti zanimajo za politiko producentov.

Zdaj pričnemo obdelovati nad vse potrebno, nujno točko.

Prenehati se mora sedanje stanje, ko so takorekoč le nekaterniki udeleženi pri dobičku bank in industrije, Tvrdbke, ki zdaj obstojajo, ne smejo več tako zvišavati svojih osnovnih glavnice, kakor to delajo zdaj. Pri novih ustanovitvah se mora tudi drugače delati kot se je do zdaj. Država mora sodelovati. Delavci morajo dobiti veselje do dela, tako da postanejo sodeležni dobička podjetja. Ne bodo smeli več, kakor do zdaj, izdajati visokih akcij, marveč razpisovati bodo morali nizke deleže, in sicer javno, nihče ne bo smel imeti pravic. Število akcij, kolikor jih sme posameznik kupiti, se mora omejiti. Delež ne sme presegati vsote 20 kron; vsakdo imej pravico, da se razpisa udeleži.

Polagoma bi tako prešla velika podjetja v last celemu narodu, oziroma lastnih delavcev. Polagoma bi tako padli predsodki proti velikim podjetjem. Dvignil bi se duh varčevanja; gospodarstvo velikih bank, diktatura bančnih magnatov bi se zlomila.

Krvoses kapitalizem.

Kako se v vojski dela denar. Na Dunaju so koncem novembra zaprli šefa tvrdke S. Kary in Komp., Arturja Kary, njegovega prokurista in sodeleznika Teodorja Werfela in trgovca s predmeti ženske mode Viljema Balassa zaradi navijanja cen in verižne kupčije. Izročili so jih deželnemu sodišču. Kary in Werfel sta prodala junija nekemu trgovcu v Petrikovu za 750.000 K blaga. Blago se je plačalo, a tvrdka ga ni dobavila, dasi ga je imela. Rekli so, da nočejo zaiti v verižno kupčijo. Dejansko ga niso prodali, ker so se cene podvojile. Tvrdba Kary bi bila izgubila znaten dobiček, če bi bila blago dobavila, kakor so se pogodili. Pri pregledu knjig so dognali, da so blagu tam večkrat cene povišali: devetkrat do desetkrat. V podrobni trgovini so delali s 170 do 300, v veliki trgovini pa z 200 do 245 odstotki. Da so s tako zvišanimi cenami blago neovirano dobavljali inozemstvu, so ustavili prodajo v tuzemstvu. Prodaja v inozemstvu je zato tako narastla, da so prodali v inozemstvu v avgustu, septembru in oktobru blaga za nad 3 milijone kron. V prvih desetih mescih je znašal obrat skoraj 16.000.000 K, iz česar se lahko sklepa, kakšne ogromne vsote je tvrdka zaslužila. Kary in Werfel sta bila zato ovadena zaradi hudodelstva navijanja cen, storjenega na način, ki posebno ogroža javne koristi. Balassa, ki se je moral nekaj let pred vojsko s svojimi upniki poravnati, razpolaga zdaj po zapiskih, ki so jih našli pri njem, s premoženjem 1 milijon 200.000 K. Pravijo, da je kupil pred mesci na Ogrskem posestvo, a to zanikava. Pri njem so zaplenili sukno in preproge. Nadaljne poizvedbe so ga osumile, da je sodeloval pri velikih pošiljkih blaga na Ogrskem. Meseca januarja je prodal nekemu trgovcu v Budimepšti svile v vrednosti 800.000 kron. Jeseni ga je šele dunajsko deželno sodišče obsodilo zaradi navijanja cen na 5000 K denarne globe. Med poizvedbami so zaplenili blaga v vrednosti poldrug milijon kron.

Okno v svet.

+ **Razbiti shod Velenemcev v Lipskem.** Neodvisni sicialisti so v Lipskem razbili shod velenemške domoljubne stranke, na katerem naj bi bil govoril grof Baudissin.

6.000.000 hl vina so našle zavezniške armade v Italiji. Tako poroča »Wiener-Zeitung«. Večina tega vina je bila poslana v Nemčijo.

46 poštnih tatov so zaprli na Dunaju.

Primere iz vojske. Rusija je ves čas vojske pozvala pod orožje nad 20 milijonov mož. Do julija 1917 je bilo ubitih, ranjenih in ujetih 9 in pol milijona mož. Nasproti 600.000 do 700.000 Rusom, ki so vpadli v vzhodno Prusijo, je nastopila komaj četrtino tako močna armada.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

Ustanov. 1. 1893.

Ustanov. 1. 1893.

UZAJEMNO PODPORNNO DRUŠTVO U LJUBLJANI

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi življenskih polje, posestev, vrednostnih papirjev ali zaznambi na službene prejemke.

Vračajo se posojila v 7 $\frac{1}{2}$, 15 ali 22 $\frac{1}{2}$ letih v odsekah ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg št. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4 $\frac{1}{4}$ ‰.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848,40 kron. Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6.089.850 kron.

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Šolskem drevoredu kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti št. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo

„Našo Moč“.